

ความสัมพันธ์ ระหว่างแรงจูงใจกับการปฏิบัติงานตามบทบาทหน้าที่ของอาสาสมัครสาธารณสุขประจำหมู่บ้าน

ตำบลโรงช้าง อำเภอพรหมบุรี จังหวัดสิงห์บุรี

นางวาสนา เปลี่ยนพันธ์

นักวิชาการสาธารณสุขชำนาญการ

โรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบลโรงช้าง สำนักงานสาธารณสุขอำเภอพรหมบุรี จังหวัดสิงห์บุรี

บทคัดย่อ

การศึกษานี้มีวัตถุประสงค์ 1) เพื่อศึกษาแรงจูงใจในการปฏิบัติงานของอาสาสมัครสาธารณสุขประจำหมู่บ้าน 2) เพื่อศึกษาการปฏิบัติงานตามบทบาทหน้าที่ของอาสาสมัครสาธารณสุขประจำหมู่บ้าน 3) เพื่อศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างแรงจูงใจกับการปฏิบัติงานของอาสาสมัครสาธารณสุขประจำหมู่บ้าน 4) เพื่อศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างปัจจัยด้านคุณลักษณะส่วนบุคคลกับการปฏิบัติงานของอาสาสมัครสาธารณสุขประจำหมู่บ้าน ประชากรที่ใช้ในการศึกษานี้ คือ อาสาสมัครสาธารณสุขประจำหมู่บ้าน ตำบลโรงช้าง อำเภอพรหมบุรี จังหวัดสิงห์บุรี จำนวน 69 คน เครื่องมือที่ใช้ในการศึกษา คือ แบบสอบถาม ซึ่งผู้ศึกษาได้พัฒนาขึ้นจากการทบทวนวรรณกรรม ทฤษฎี งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง โดยมีค่าความเชื่อมั่นของแบบสอบถามด้วยวิธีหาค่าสัมประสิทธิ์ของครอนบาค (Cronbach) ทำการศึกษากับอาสาสมัครสาธารณสุขประจำหมู่บ้านตำบลโรงช้างทุกคน วิเคราะห์ข้อมูลทั่วไปโดยสถิติเชิงพรรณนา ได้แก่ จำนวน ร้อยละ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และการวิเคราะห์สัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ของเพียร์สัน (Pearson Product Moment Correlation Coefficient)

ผลการศึกษาพบว่า

1) แรงจูงใจในการปฏิบัติงานตามบทบาทหน้าที่ของอาสาสมัครสาธารณสุขประจำหมู่บ้าน โดยภาพรวมอยู่ในระดับสูง ($\bar{X}=3.96$, S.D.=0.42)

2) การปฏิบัติงานตามบทบาทหน้าที่ของอาสาสมัครสาธารณสุขประจำหมู่บ้านอยู่ในระดับสูง ($\bar{X}=2.48$, S.D.=0.26)

3) แรงจูงใจโดยรวมมีความสัมพันธ์กับการปฏิบัติงานตามบทบาทหน้าที่ของอาสาสมัครสาธารณสุขประจำหมู่บ้าน โดยรวม อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01 (p-value = 0.01)

4) การวิเคราะห์ความสัมพันธ์ระหว่างคุณลักษณะส่วนบุคคล คือ อายุ เพศ การศึกษา รายได้ ระยะเวลาการเป็น อสม. ไม่มีความสัมพันธ์กับการปฏิบัติงานตามบทบาทหน้าที่ของอาสาสมัครสาธารณสุขประจำหมู่บ้าน แต่ สถานภาพ กลับพบว่ามีความสัมพันธ์กับการปฏิบัติงานตามบทบาทหน้าที่ของอาสาสมัครสาธารณสุขประจำหมู่บ้าน (Fisher's exact test, P = 0.038)

ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

กระทรวงสาธารณสุข มีนโยบายที่จะให้ประชาชนได้รับบริการสาธารณสุขอย่างทั่วถึง ตลอดจนมีส่วนร่วมในการดำเนินงานและพัฒนาสาธารณสุข จึงได้นำเอาการสาธารณสุขมูลฐานมาเป็นกลวิธีหลักในการพัฒนา ตั้งแต่แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 4 (2520-2524) เป็นต้นมา โดยสนับสนุนให้มีการดำเนินงานสาธารณสุขมูลฐาน ครอบคลุมพื้นที่ทั่วประเทศ และส่งเสริมให้ชุมชนตระหนักในความจำเป็นที่จะต้องแก้ไขปัญหาสาธารณสุขของชุมชนเอง ซึ่งมีตัวจักรสำคัญในการดำเนินงานคือ ผู้สื่อข่าวสาธารณสุข (ผสส.) และอาสาสมัครสาธารณสุขประจำหมู่บ้าน (อสม.) ต่อมาในปี 2535 ได้มีการยกระดับอาสาสมัครสาธารณสุขให้มีเพียงระดับเดียวคือ อสม.

อาสาสมัครสาธารณสุขประจำหมู่บ้าน หรือ อสม. เป็นทุนทางสังคมที่สำคัญและเป็นรูปธรรมที่โดดเด่นที่สุดของการมีส่วนร่วมของชุมชนในการพัฒนาสุขภาพ นับตั้งแต่ปี 2520 เป็นต้นมา ต้องยอมรับว่าเครือข่ายอาสาสมัครสาธารณสุขประจำหมู่บ้าน ถือว่าเป็นยุทธศาสตร์สำคัญของการสร้างการมีส่วนร่วมในการพัฒนาสุขภาพ และเป็นมรดกและทุนที่สะสมอยู่ในระบบการสาธารณสุขไทย ที่ทำให้การพัฒนาสุขภาพชุมชนที่ผ่านมาประสบความสำเร็จมากกว่าที่จะบรรลุได้ ด้วยการดำเนินการผ่านกลไกภาครัฐ แต่เพียงลำพัง (โกมาตรและคณะ , 2550) จำนวนอาสาสมัครสาธารณสุขประจำหมู่บ้านทั่วประเทศไทย ปัจจุบันมีจำนวนเพิ่มขึ้นถึง 1,090,160 คน (กรมสนับสนุนบริการสุขภาพ , 2564) อย่างไรก็ตามเราต้องยอมรับความจริงว่าในช่วงที่ผ่านมา ภารกิจของอาสาสมัครสาธารณสุขประจำหมู่บ้าน มีปัญหาเกิดขึ้นอยู่หลายประการ เช่น ประการแรก บทบาทอาสาสมัครสาธารณสุขประจำหมู่บ้านยัง “เป็นผู้ตามมากกว่าผู้นำ” เป็นข้อเท็จจริงที่ปรากฏอยู่ และประการที่สอง บทบาทของอาสาสมัครสาธารณสุขประจำหมู่บ้านยัง “เป็นการตั้งรับมากกว่าบทบาทเชิงรุก”(กองสนับสนุนสุขภาพภาคประชาชน , 2553) ดังนั้นการหาแนวทางการแก้ไขปัญหาดังกล่าวข้างต้น จึงเป็นสิ่งที่จำเป็นอย่างยิ่งต่อระบบสุขภาพของคนไทย โดยมี “อสม.” เป็นสื่อกลางสู่ความสำเร็จ การวางแผนทางการพัฒนาศักยภาพอาสาสมัครสาธารณสุขประจำหมู่บ้าน รวมทั้งการสร้างขวัญกำลังใจ และมาตรการที่เหมาะสมให้กับอาสาสมัครสาธารณสุขประจำหมู่บ้านจึงเป็นสิ่งจำเป็น โดยพิจารณาจากปัจจัยหลายๆอย่าง แรงจูงใจก็เป็นอีกปัจจัยหนึ่งที่สำคัญต่อการปฏิบัติงานของอาสาสมัครสาธารณสุขเพราะ เป็นส่วนหนึ่งของการสร้างขวัญและกำลังใจในการทำงาน โดยปกติบุคคลมีความสามารถในการทำสิ่งต่างๆ ได้หลายอย่าง โดยมีพฤติกรรมแตกต่างกัน แต่พฤติกรรมเหล่านี้จะแสดงออกเพียงบาง โอกาสเท่านั้น สิ่งที่จะผลักดันความสามารถ เพื่อให้ประสบความสำเร็จตามเป้าหมาย และแรงจูงใจจึงเป็นปัจจัยที่มีความจำเป็นต่อการปฏิบัติงานของบุคคล มีการศึกษาพบว่า โดยปกติคนจะใช้เวลาความสามารถในการทำงานเพียง 20-30 % แต่เมื่อได้รับแรงจูงใจที่เหมาะสมตามกับความต้องการของบุคคล (ไพฑูรย์ เจริญพันธุ์วงศ์ , 2540) แรงจูงใจนั้นก็จะมีส่วนช่วยให้เกิดความเต็มใจในการทำงาน เกิดความพอใจ มุ่งมั่นที่จะทำงานให้ดีที่สุด และให้ประสบความสำเร็จ เป็นการกระตุ้นให้ความร่วมมืออย่างเต็มกำลัง และมีความคิดริเริ่มในการทำงานไปพร้อมๆ กัน ดังนั้นผลผลิตหรือผลงานจะมีคุณภาพดีหรือมีปริมาณสูงต่ำเพียงใด ขึ้นอยู่กับแรงจูงใจซึ่งมีอิทธิพลต่อผลการปฏิบัติงานเป็นอย่างมาก (นิคยา เพ็ญศิริณภา , 2546)

จากสภาพปัจจุบันและสภาวะทางสังคม เศรษฐกิจที่เปลี่ยนแปลงไป แรงจูงใจในการปฏิบัติงานของอาสาสมัครสาธารณสุขประจำหมู่บ้าน จึงเป็นปัจจัยหนึ่งที่มีความสำคัญที่จะทำให้งานด้านสาธารณสุข มีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น ซึ่งการทำงานให้มีประสิทธิภาพ ต้องมีปัจจัยที่ทำให้เกิดแรงจูงใจในการปฏิบัติงาน และถ้าอาสาสมัครสาธารณสุขประจำหมู่บ้าน ไม่มีแรงจูงใจในการปฏิบัติงานก็จะก่อให้เกิดปัญหาในการทำงานได้

ตำบลโรงช้าง อำเภอพรหมบุรี จังหวัดสิงห์บุรี มีเขตพื้นที่รับผิดชอบ จำนวน 6 หมู่บ้าน มีโรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบล 1 แห่ง คือโรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบลโรงช้าง มีประชากรในเขตรับผิดชอบจำนวน 3,136 คน มีอาสาสมัครสาธารณสุขประจำหมู่บ้าน จำนวน 69 คน และจากผลการดำเนินงานการติดตามประเมินผลพบว่า การปฏิบัติงานของอาสาสมัครสาธารณสุขประจำหมู่บ้าน ในหลายกิจกรรมไม่ได้รับความร่วมมือจากอาสาสมัครสาธารณสุขประจำหมู่บ้าน เท่าที่ควรและขาดการมีส่วนร่วมของอาสาสมัครสาธารณสุขประจำหมู่บ้าน เช่น ในด้านการติดตามดูแลผู้ป่วย การควบคุมป้องกันโรค ฯลฯ พบว่า มีการดำเนินงานแบบต่อเนื่องเพียงบางคนเท่านั้น

จากข้อมูลข้างต้น ทำให้ผู้ศึกษามีความสนใจที่จะศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างแรงจูงใจกับการปฏิบัติงานตามบทบาทหน้าที่ของอาสาสมัครสาธารณสุขประจำหมู่บ้านของตำบลโรงช้าง อำเภอพรหมบุรี จังหวัดสิงห์บุรี เพื่อนำข้อมูลที่ได้ไปใช้ในการวางแผนสร้างแรงจูงใจในการปฏิบัติงานให้กับอาสาสมัครสาธารณสุขประจำหมู่บ้านต่อไปได้

วัตถุประสงค์ของการศึกษา

1. เพื่อศึกษาแรงจูงใจในการปฏิบัติงานตามบทบาทหน้าที่ของอาสาสมัครสาธารณสุขประจำหมู่บ้านตำบลโรงช้าง อำเภอพรหมบุรี จังหวัดสิงห์บุรี
2. เพื่อศึกษาการปฏิบัติงานตามบทบาทหน้าที่ของอาสาสมัครสาธารณสุขประจำหมู่บ้านตำบลโรงช้าง อำเภอพรหมบุรี จังหวัดสิงห์บุรี
3. เพื่อศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างแรงจูงใจกับการปฏิบัติงานตามบทบาทหน้าที่ของอาสาสมัครสาธารณสุขประจำหมู่บ้านตำบลโรงช้าง อำเภอพรหมบุรี จังหวัดสิงห์บุรี
4. เพื่อศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างปัจจัยด้านคุณลักษณะส่วนบุคคลกับการปฏิบัติงานตามบทบาทหน้าที่ของอาสาสมัครสาธารณสุขประจำหมู่บ้านตำบลโรงช้าง อำเภอพรหมบุรี จังหวัดสิงห์บุรี

วิธีดำเนินการศึกษา

การศึกษาครั้งนี้ใช้รูปแบบการศึกษาเป็นการวิจัยเชิงพรรณนา (Descriptive Research) เพื่อศึกษาแรงจูงใจในการปฏิบัติงานตามบทบาทหน้าที่ของอาสาสมัครสาธารณสุขประจำหมู่บ้าน ศึกษาความสัมพันธ์ระหว่าง แรงจูงใจ กับการปฏิบัติงานตามบทบาทหน้าที่ของอาสาสมัครสาธารณสุขประจำหมู่บ้าน และศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างปัจจัยด้านคุณลักษณะส่วนบุคคลกับการปฏิบัติงานตามบทบาทหน้าที่ของอาสาสมัครสาธารณสุขประจำหมู่บ้าน

ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

ประชากรที่ใช้ในการศึกษาครั้งนี้ คือ อาสาสมัครสาธารณสุขประจำหมู่บ้านของตำบลโรงช้าง อำเภอรามบุรี จังหวัดสิงห์บุรี ทั้ง 6 หมู่บ้านทุกคน รวมทั้งสิ้น 69 คน

เครื่องมือที่ใช้ในการรวบรวมข้อมูล

เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล เพื่อการศึกษาในครั้งนี้ เป็นแบบสอบถามที่ผู้ศึกษา ได้สร้างขึ้น จากการทบทวนแนวคิดทฤษฎีงานวิจัยที่เกี่ยวข้องและบทบาทหน้าที่ที่กระทรวงสาธารณสุข กำหนด โดยกำหนดแบบสอบถาม ให้สอดคล้องกับตัวแปรแต่ละตัวในกรอบแนวคิดที่ใช้ในการศึกษาครั้งนี้ แบบสอบถาม มีเนื้อหาประกอบด้วย 3 ส่วน ดังนี้

ส่วนที่ 1 เป็นคำถามเกี่ยวกับคุณลักษณะส่วนบุคคล ประกอบด้วย อายุ เพศ ระดับการศึกษา สถานภาพ รายได้ และระยะเวลาการเป็น อสม.ประกอบด้วยข้อคำถามทั้งหมด 6 ข้อ

ส่วนที่ 2 เป็นคำถาม เกี่ยวกับแรงจูงใจ ประกอบด้วยปัจจัยจูงใจ และปัจจัยก้ำจุน โดยอาศัยแนวคิด ทฤษฎีสองปัจจัยของเฮิร์ชเบิร์ก ลักษณะแบบสอบถามเป็นแบบมาตราส่วนประมาณค่า (Rating Scales) ประกอบด้วยข้อคำถามทั้งหมด 40 ข้อ

ส่วนที่ 3 เป็นแบบสอบถาม เกี่ยวกับการปฏิบัติงานตามบทบาทหน้าที่ของอาสาสมัครสาธารณสุข ประจำหมู่บ้าน ลักษณะของแบบสอบถามเป็นแบบมาตราส่วนประมาณค่า (Rating Scales) ประกอบด้วย ข้อคำถามทั้งหมด 20 ข้อ

วิธีการเก็บรวบรวมข้อมูล

1. ศึกษาข้อมูลเบื้องต้น โดยศึกษารายละเอียดจากแนวคิดทฤษฎีและงานวิจัย ที่เกี่ยวข้อง ตลอดจน ขอคำแนะนำจากผู้ทรงคุณวุฒิ
2. กำหนดขอบเขตและโครงสร้างเนื้อหาของแบบสอบถาม ตลอดจนตัวแปร ที่เกี่ยวข้องเพื่อให้ สอดคล้องกับวัตถุประสงค์และเนื้อหาที่ต้องการศึกษา
3. สร้างข้อคำถามในแบบสอบถามและกำหนดการให้คะแนน สำหรับคำตอบ แต่ละข้อ
4. ผู้ศึกษาดำเนินการออกเก็บข้อมูลโดยใช้แบบสอบถามกับ อาสาสมัครสาธารณสุขประจำหมู่บ้าน ของตำบลโรงช้าง จำนวน 69 คน ด้วยตนเองทุกฉบับ ดำเนินการระหว่างเดือนสิงหาคม 2565 – ธันวาคม 2565

5. เมื่อได้รับแบบสอบถามครบแล้ว ผู้ศึกษานำมาตรวจสอบความครบถ้วน ความถูกต้อง แล้วนำไป ลงรหัสเพื่อนำไปวิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้โปรแกรมสำเร็จรูปด้วยคอมพิวเตอร์ต่อไป

การวิเคราะห์ข้อมูลและสถิติในการวิเคราะห์ข้อมูล

ในการศึกษาครั้งนี้ ได้วิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้โปรแกรมสำเร็จรูปทางสถิติ โดยใช้สถิติในการ วิเคราะห์ ดังนี้

1. ปัจจัยด้านคุณลักษณะส่วนบุคคล ได้แก่ อายุ เพศ ระดับการศึกษา สถานภาพ รายได้ ระยะเวลา การเป็นอาสาสมัครสาธารณสุขประจำหมู่บ้าน วิเคราะห์โดยใช้ สถิติเชิงพรรณนาคือจำนวน (Number)

ร้อยละ (Percentage) ค่าเฉลี่ย (Mean) ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard Deviation) ส่วนเบี่ยงเบนควอไทน์ (Quartile Deviation) ค่าต่ำสุด (Minimum) และ ค่าสูงสุด (Maximum) เพื่อแสดงการกระจายของข้อมูลและเพื่อทราบลักษณะพื้นฐานทั่วไปของกลุ่มตัวอย่าง

2. ระดับแรงงใจและระดับการปฏิบัติงานตามบทบาทหน้าที่ของอาสาสมัครสาธารณสุขประจำหมู่บ้าน วิเคราะห์โดยใช้สถิติเชิงพรรณนาคือ จำนวน (Number) ร้อยละ (Percentage) ค่าเฉลี่ย (Mean) และ ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard Deviation)

3. ความสัมพันธ์ระหว่างแรงงใจกับการปฏิบัติงานตามบทบาทหน้าที่ของอาสาสมัครสาธารณสุขประจำหมู่บ้าน วิเคราะห์ความสัมพันธ์โดยใช้สถิติสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ของเพียร์สัน (Pearson Product Moment Correlation Coefficient)

4. ความสัมพันธ์ระหว่างปัจจัยด้านคุณลักษณะส่วนบุคคลกับการปฏิบัติงานตามบทบาทหน้าที่ของอาสาสมัครสาธารณสุขประจำหมู่บ้าน วิเคราะห์ความสัมพันธ์โดยใช้สถิติดังนี้

3.1 เพศและสถานภาพ ใช้สถิติการทดสอบฟิชเชอร์ เอกแซค (Fisher's exact test)

3.2 การศึกษา ใช้สถิติไคว์สแควร์ (Chi - Square Test)

3.3 อายุ ใช้สถิติ สัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ของเพียร์สัน (Pearson Product Moment Correlation Coefficient)

3.4 รายได้และระยะเวลาการเป็น อสม. ใช้สถิติ สัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ของ สเปียร์แมน (Spearman Correlation)

สรุปผลการศึกษา

1. ข้อมูลทั่วไป ของกลุ่มตัวอย่างจำนวน 69 คน ผลการศึกษา พบว่า อาสาสมัครสาธารณสุขประจำหมู่บ้าน มีอายุอยู่ระหว่าง 50-59 ปี มากที่สุด ร้อยละ 36.24 รองลงมาคือ อายุ 60-69 ปี ร้อยละ 24.65 น้อยที่สุดคืออายุ 80-89 ปี ร้อยละ 1.46 เพศหญิงมีมากกว่าเพศชายคือ ร้อยละ 79.71 และร้อยละ 20.29 ตามลำดับ ระดับการศึกษาประถมศึกษาที่มีมากที่สุด ร้อยละ 39.13 รองลงมา มัธยมศึกษา ร้อยละ 36.23 น้อยที่สุดคือไม่ได้ศึกษา ซึ่งไม่พบผู้ใดที่ไม่ได้รับการศึกษา สถานภาพสมรสมีจำนวนมากที่สุด ร้อยละ 50.73 รองลงมาคือ หม้าย/หย่าแยก ร้อยละ 33.33 น้อยที่สุดคือโสด ร้อยละ 15.94 รายได้ของ อสม.อยู่ระหว่าง 5,000-9,999 บาท/เดือน มีมากที่สุด ร้อยละ 46.38 รองลงมา 0-4,999 บาท/เดือน ร้อยละ 33.33 รายได้ที่มีน้อยที่สุดคือ ช่วง 25,000-29,999 บาท ร้อยละ 1.45 ระยะเวลาการปฏิบัติงานในช่วง 10-19 ปี มีมากที่สุด ร้อยละ 43.47 รองลงมา 0-9 ปี ร้อยละ 40.58 และที่น้อยที่สุดคือช่วง 20-29 ปี ร้อยละ 7.25

2. การวิเคราะห์ระดับแรงงใจในการปฏิบัติงานตามบทบาทหน้าที่ของอาสาสมัครสาธารณสุขประจำหมู่บ้าน ผลการศึกษาพบว่า แรงงใจในการปฏิบัติงานโดยรวมอยู่ในระดับสูง เมื่อจำแนกเป็นรายด้านพบว่า ด้านปัจจัยงใจโดยรวม และ ปัจจัยค้ำจุนโดยรวมของอาสาสมัครสาธารณสุขประจำหมู่บ้านอยู่ในระดับสูง

การวิเคราะห์แรงจูงใจในการปฏิบัติงานตามบทบาทหน้าที่ของอาสาสมัครสาธารณสุขประจำหมู่บ้านรายด้านตามปัจจัยจูงใจ ผลการศึกษาพบว่าแรงจูงใจในการปฏิบัติงานของอาสาสมัครสาธารณสุขประจำหมู่บ้านด้านปัจจัยจูงใจ อยู่ในระดับสูง 3 ด้าน คือ ความสำเร็จของงาน การยอมรับนับถือ ความรับผิดชอบในงาน มีเพียงด้านความก้าวหน้าในหน้าที่การงานเพียงด้านเดียวเท่านั้นที่อยู่ในระดับปานกลาง ด้านปัจจัยจูงใจอยู่ในระดับสูงทั้ง 5 ด้าน คือ นโยบายและการบริหารงาน การปกครองบังคับบัญชา เงินเดือนและสวัสดิการ สิ่งแวดล้อมในการทำงาน ความสัมพันธ์กับผู้ร่วมงาน

อภิปรายผล

1. การศึกษาระดับแรงจูงใจในการปฏิบัติงานตามบทบาทหน้าที่ของอาสาสมัครสาธารณสุขประจำหมู่บ้าน ผลการศึกษาพบว่าอาสาสมัครสาธารณสุขประจำหมู่บ้านมีระดับแรงจูงใจในการปฏิบัติงานโดยรวม และรายด้านทั้งปัจจัยจูงใจและปัจจัยก้ำจุน อยู่ในระดับสูงสอดคล้องกับผลการศึกษาของ จิราภรณ์ สีดาผล (2557) ซึ่งศึกษาแรงจูงใจที่มีผลต่อการมีส่วนร่วมในการป้องกันและควบคุมโรคไข้เลือดออก สะท้อนให้เห็นถึง ระบบบริหารงานของเครือข่ายงานสุขภาพภาคประชาชน มีการส่งเสริมแรงจูงใจในงาน ทั้งด้านปัจจัยจูงใจและปัจจัยก้ำจุน อยู่ในระดับสูง พิจารณาเป็นรายด้านดังต่อไปนี้

1.1 ปัจจัยจูงใจ

ด้านความสำเร็จของงาน มีแรงจูงใจในการปฏิบัติงานอยู่ในระดับสูง แสดงให้เห็นว่าอาสาสมัครสาธารณสุขประจำหมู่บ้านสามารถปฏิบัติงานได้สำเร็จตามเป้าหมาย สามารถแก้ไขปัญหา อุปสรรค ต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นได้ อาจเนื่องมาจากมีโอกาสได้ใช้ความรู้ ความสามารถอย่างเต็มที่ในการปฏิบัติงาน รวมถึงมีการวางแผนตั้งเป้าหมายในงานที่จะปฏิบัติ และยังมีความเสียสละปฏิบัติงานจนกว่างานจะสำเร็จ ซึ่งสอดคล้องกับการศึกษาของ วาสนา กิจวาท (2553) ที่พบว่าอาสาสมัครสาธารณสุขประจำหมู่บ้านมีความพึงพอใจในความสำเร็จของงานอยู่ในระดับสูง เช่นเดียวกับของ นิกา อำไพวรรณ (2554) ซึ่งมีแรงจูงใจในด้านความสำเร็จของงานอยู่ในระดับสูง

ด้านการยอมรับนับถือ มีแรงจูงใจในการปฏิบัติงานอยู่ในระดับสูง เนื่องจากในการปฏิบัติงาน ข้อเสนอแนะหรือความคิดเห็นของอาสาสมัครสาธารณสุขประจำหมู่บ้านมักได้รับการยอมรับและนำไปปฏิบัติค่อนข้างมาก อีกทั้งในการปฏิบัติงานในหมู่บ้านยังมักได้รับคำชมเชยจากคนในหมู่บ้านแสดงให้เห็นว่าอาสาสมัครสาธารณสุขประจำหมู่บ้านได้รับการยอมรับนับถือจากคนในหมู่บ้าน ซึ่งสอดคล้องกับการศึกษาของ ประไพ วงษ์สุฤทธิ (2542) ที่พบว่าอาสาสมัครสาธารณสุขประจำหมู่บ้านมีความพึงพอใจในด้านการยอมรับนับถืออยู่ในระดับมาก การยอมรับนับถือ เป็นองค์ประกอบพื้นฐานอันหนึ่งที่จะจูงใจให้คนเกิดการทำงาน เช่นเดียวกับของ จิราภรณ์ สีดาผล (2557) ด้านการยอมรับนับถือมีแรงจูงใจอยู่ในระดับสูง

ด้านความก้าวหน้าในตำแหน่งหน้าที่ มีแรงจูงใจในการปฏิบัติงานอยู่ในระดับปานกลาง เนื่องจากในปัจจุบัน อาสาสมัครสาธารณสุขประจำหมู่บ้านถึงแม้จะได้รับการสนับสนุนให้เข้าร่วมประชุมอบรม สัมมนาเพื่อเพิ่มพูนความรู้และประสบการณ์ในการปฏิบัติงาน แต่เนื่องจากข้อจำกัดทางด้านเวลาและจำนวน อาสาสมัครสาธารณสุขประจำหมู่บ้านที่มีต่อพื้นที่ยังมีจำนวนจำกัด รวมไปถึงการได้รับการสนับสนุนให้เข้า

ร่วมการประกวดหรือรับรางวัลต่างๆ ยังไม่เพียงพอเท่าที่ควร สอดคล้องกับการศึกษาของ พรทิพย์ อุ่นโกลม (2532) พบว่า แรงจูงใจในการทำงานด้าน ความก้าวหน้าอยู่ในระดับปานกลาง

ด้านความรับผิดชอบในงาน มีแรงจูงใจในการปฏิบัติงานอยู่ในระดับสูง เนื่องจากอาสาสมัครสาธารณสุขประจำหมู่บ้าน รับรู้ถึงขอบเขต หน้าที่ และความรับผิดชอบในการปฏิบัติงานที่ได้รับมอบหมาย และยังสามารถดูแลงานในหน้าที่รับผิดชอบให้ประสบความสำเร็จและมีคุณภาพที่ดีได้ ซึ่งสอดคล้องกับการศึกษาของ จิราภรณ์ สีลาผล (2557) ที่พบว่า ความรับผิดชอบมีคะแนนแรงจูงใจอยู่ในระดับสูง

1.2 ปัจจัยค้ำจุน

ด้านนโยบายและการบริหารงาน มีแรงจูงใจในการปฏิบัติงานอยู่ในระดับสูง เนื่องจากอาสาสมัครสาธารณสุขประจำหมู่บ้าน ได้มีส่วนร่วมในการกำหนดแผนการดำเนินงานสาธารณสุขต่างๆ ในหมู่บ้าน และลงมือปฏิบัติงานที่วางแผนไว้อย่างเคร่งครัด รวมทั้งมีอำนาจในการตัดสินใจในการดำเนินงานที่รับผิดชอบ และได้รับมอบหมายงานตามความรู้ความถนัดอย่างเต็มที่ ซึ่งสอดคล้องกับการศึกษาของ วาสนา กิจวาท (2553) ที่พบว่าอาสาสมัครสาธารณสุขประจำหมู่บ้านมีความพึงพอใจในค่านโยบายและการบริหารงานอยู่ในระดับสูง

ด้านการปกครองบังคับบัญชา มีแรงจูงใจในการปฏิบัติงานอยู่ในระดับสูง เนื่องจากอาสาสมัครสาธารณสุขประจำหมู่บ้าน มีความพึงพอใจต่อผู้ที่ได้รับมอบหมายให้เป็นหัวหน้า เมื่อมีปัญหาสามารถปรึกษาหัวหน้าได้สะดวก และผู้บังคับบัญชาเป็นตัวแปรหลักในการกำหนดทิศทางการทำงานของอาสาสมัครสาธารณสุขประจำหมู่บ้านสอดคล้องกับการศึกษาของ นิภา อำไพวรรณ (2554)

ด้านเงินเดือนและค่าตอบแทน มีแรงจูงใจในการปฏิบัติงานอยู่ในระดับสูง เนื่องจากอาสาสมัครสาธารณสุขประจำหมู่บ้าน มีความพึงพอใจต่อค่าป่วยการเดือนละ 1,000 บาท ซึ่งจากเดิมไม่มีค่าตอบแทนให้ รวมถึงสวัสดิการต่างๆ ที่ได้รับ สอดคล้องกับผลการศึกษาของ ชนิษฐ์นาฏ จูริมาศ (2553) และสอดคล้องกับผลการวิเคราะห์ของสำนักการพยาบาล (2555) ที่พบว่าเงินเดือนและค่าตอบแทนสภาพแวดล้อมในการ ปฏิบัติงานความสำเร็จในการปฏิบัติงาน การปกครองบังคับ บัญชา การยอมรับนับถือ และความรับผิดชอบมีแรงจูงใจในการปฏิบัติงานอยู่ในระดับสูง

ด้านสภาพแวดล้อมในการทำงาน มีแรงจูงใจในการปฏิบัติงานอยู่ในระดับสูง เนื่องจากอาสาสมัครสาธารณสุขประจำหมู่บ้าน มีพื้นที่สภาพแวดล้อมในการปฏิบัติงานอยู่ในพื้นที่บริเวณบ้านตนเองจึงทำให้ การปฏิบัติงานและการสื่อสารมีความสะดวกรวดเร็ว อีกทั้งยังมีการสนับสนุนอุปกรณ์เครื่องมือเครื่องใช้ใน การปฏิบัติงานที่มีคุณภาพ เพียงพอพร้อมใช้งาน สอดคล้องกับผลการศึกษาของ เพ็ญพิชชา ล้วนดี (2558) ที่พบว่าแรงจูงใจในการปฏิบัติงานของพยาบาลวิชาชีพด้านสภาพแวดล้อมในการทำงานอยู่ในระดับสูง

ด้านความสัมพันธ์กับร่วมงาน มีแรงจูงใจในการปฏิบัติงานอยู่ในระดับสูง เนื่องจากอาสาสมัครสาธารณสุขประจำหมู่บ้านมีความเชื่อถือและรับฟังความคิดเห็นซึ่งกันและกัน มีการสนับสนุนการร่วมงานเป็นทีม สร้างบรรยากาศการปฏิบัติงานให้มีความรักใคร่ความสามัคคีและร่วมกันปฏิบัติงานอย่างมีความสุข

ซึ่งสอดคล้องกับผลการศึกษาของ จิราภรณ์ ตีคาผล (2557) ที่พบว่าแรงจูงใจในการปฏิบัติงานของพยาบาลวิชาชีพด้านความสัมพันธ์กับผู้ร่วมงานอยู่ในระดับสูง

2. การศึกษาการปฏิบัติงานตามบทบาทหน้าที่ของอาสาสมัครสาธารณสุขประจำหมู่บ้าน ผลการศึกษาพบว่าการปฏิบัติงานตามบทบาทหน้าที่ของอาสาสมัครสาธารณสุขประจำหมู่บ้านพบว่า โดยรวมอยู่ในระดับสูง สอดคล้องกับผลการศึกษาของ บุญเลิศ โพธิ์ชัย (2550) ได้ศึกษาวิจัยถึง ปัจจัยที่มีผลต่อการปฏิบัติงานตามบทบาทของอาสาสมัครสาธารณสุขประจำหมู่บ้านในงานสุขภาพภาคประชาชน พบว่าอาสาสมัครสาธารณสุขประจำหมู่บ้าน ได้ปฏิบัติงานตามบทบาทในงานสุขภาพภาคประชาชนโดยรวมอยู่ในระดับสูง เมื่อพิจารณารายด้านอยู่ในระดับสูง 4 ด้าน คือ ด้านการสื่อข่าวสารด้านสุขภาพ ด้านการแนะนำเผยแพร่ความรู้ ด้านการเฝ้าระวังและป้องกันโรค ด้านการเป็นแกนนำในการพัฒนา ระดับปานกลาง 2 ด้าน คือ ด้านบริการสุขภาพ และด้านการดูแลสิทธิประโยชน์ สามารถอธิบายได้ว่าอาสาสมัครสาธารณสุขประจำหมู่บ้าน มีการปฏิบัติงานทั้ง 6 ด้าน ในทุกพื้นที่ของตำบลโรงช้าง อำเภอพรหมบุรี จังหวัดสิงห์บุรี เนื่องจากในปัจจุบันอาสาสมัครสาธารณสุขประจำหมู่บ้านได้รับค่าป่วยการเดือนละ 1,000 บาท ทุกเดือน และยังมีสวัสดิการต่างๆ มอบให้จึงทำให้อาสาสมัครสาธารณสุขประจำหมู่บ้านมีการปฏิบัติงานเพิ่มมากขึ้น และจะต้องรับผิดชอบงานต่างๆ มากขึ้น ทั้งงานด้านสาธารณสุขและงานในหน่วยงานอื่นที่ส่งเข้ามาในพื้นที่ โดยผ่านอาสาสมัครสาธารณสุขประจำหมู่บ้าน แต่ ด้านบริการสุขภาพ และด้านการดูแลสิทธิประโยชน์ที่อยู่ในระดับปานกลางนั้น อาจมีข้อจำกัดในเรื่องความรู้ความเข้าใจในการทำงาน มาตรฐานการบริการผู้ป่วย และการติดตามข่าวสารทางด้านสุขภาพที่เปลี่ยนแปลงอยู่ตลอดเวลา

3. จากการศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างแรงจูงใจกับการปฏิบัติงานตามบทบาทหน้าที่ของอาสาสมัครสาธารณสุขประจำหมู่บ้าน พบว่ามีความสัมพันธ์กันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01 เมื่อพิจารณารายปัจจัย แรงจูงใจด้านปัจจัยจูงใจและปัจจัยค้ำจุนมีความสัมพันธ์กับการปฏิบัติงานตามบทบาทหน้าที่ของอาสาสมัครสาธารณสุขประจำหมู่บ้าน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01 และ 0.05 ตามลำดับ ซึ่งมีความสอดคล้องกับผลการศึกษาของ วาสนา กิจวาท (2553) ศึกษาเรื่องความสัมพันธ์ระหว่างแรงจูงใจกับการปฏิบัติงานตามบทบาทหน้าที่ของอาสาสมัครสาธารณสุขประจำหมู่บ้านในจังหวัดชัยนาทพบว่า องค์ประกอบของแรงจูงใจทั้งสองด้าน คือ ปัจจัยจูงใจและปัจจัยค้ำจุนมีความสัมพันธ์กับการปฏิบัติงานตามบทบาทหน้าที่ของอาสาสมัครสาธารณสุขประจำหมู่บ้าน เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านพบว่า ด้านความสำเร็จของงานและด้านนโยบายและการบริหารงานเท่านั้นที่มีความสัมพันธ์ที่นัยสถิติ 0.01 ในขณะที่ด้านเงินเดือนและสวัสดิการและสภาพแวดล้อมในการทำงาน ไม่มีความสัมพันธ์กับการปฏิบัติงานตามบทบาทหน้าที่ของอาสาสมัครสาธารณสุข

4. การศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างปัจจัยคุณลักษณะทางประชากรกับการปฏิบัติงานตามบทบาทหน้าที่ของอาสาสมัครสาธารณสุขประจำหมู่บ้านของตำบลโรงช้าง อำเภอพรหมบุรี จังหวัดสิงห์บุรี พบว่าปัจจัยสถานภาพ มีความสัมพันธ์กับการปฏิบัติงานตามบทบาทหน้าที่ของอาสาสมัครสาธารณสุขประจำหมู่บ้าน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01 ซึ่งสอดคล้องกับ อาทร อุกคคิ (2551) ได้ศึกษาปัจจัยที่มีผล

ต่อพฤติกรรมสุขภาพตามบทบัญญัติแห่งชาติของอาสาสมัครสาธารณสุขประจำหมู่บ้าน จังหวัดสตูล ผลการศึกษาพบว่า อาชีพ สถานภาพสมรส และสถานภาพทางสังคม มีความสัมพันธ์ต่อพฤติกรรมสุขภาพตามบทบัญญัติแห่งชาติของอาสาสมัครสาธารณสุขประจำหมู่บ้าน อาจกล่าวได้ว่าผู้มีสถานภาพ สมรส คู่หม้าย และหย่า/แยก จะมีผลการปฏิบัติงานที่ดีกว่าเพราะ ผู้ที่มีสถานภาพดังกล่าวมานั้นจะมีความรับผิดชอบสูง ผ่านการใช้ชีวิตคู่ การบริหารเรื่องต่างๆและการดูแลครอบครัว การหารายได้ การดูแลสุขภาพคนในครอบครัว และมีประสบการณ์ในการทำงานมากกว่าคนที่ เป็นโสด

ข้อเสนอแนะ

1. ข้อเสนอแนะในการศึกษาครั้งนี้

1.1 การเสริมสร้างแรงจูงใจควรเน้นสร้างในอาสาสมัครสาธารณสุขประจำหมู่บ้านที่มีสถานภาพโสด เพื่อเพิ่มการปฏิบัติงานตามบทบาทหน้าที่ของอาสาสมัครสาธารณสุขประจำหมู่บ้านให้มีประสิทธิภาพมากขึ้น เนื่องจากผลการวิเคราะห์ความสัมพันธ์พบว่า สถานภาพมีความสัมพันธ์กับการปฏิบัติงานตามบทบาทหน้าที่ของอาสาสมัครสาธารณสุขประจำหมู่บ้านและผู้ที่มีสถานภาพโสดนั้นระดับของการปฏิบัติงานอยู่ในระดับปานกลางในขณะที่ผู้ที่มีสถานะสมรสมีระดับของการปฏิบัติงานส่วนใหญ่อยู่ในระดับสูง

1.2 การมอบหมายงานที่มีความสำคัญ ให้กับอาสาสมัครสาธารณสุขประจำหมู่บ้านปฏิบัติ ควรมอบหมายให้อาสาสมัครสาธารณสุขประจำหมู่บ้านที่มีสถานภาพสมรส เนื่องจากผลการวิเคราะห์ความสัมพันธ์พบว่า สถานภาพมีความสัมพันธ์กับการปฏิบัติงานตามบทบาทหน้าที่ของอาสาสมัครสาธารณสุขประจำหมู่บ้าน หรือกล่าวอีกนัยหนึ่งคือ ผู้มีสถานภาพ สมรส คู่/หม้าย/หย่า/แยก จะมีผลการปฏิบัติงานที่ดีกว่าเพราะ ผู้ที่มีสถานภาพดังกล่าวมานั้นจะมีความรับผิดชอบสูงกว่าทั้งการดูแลครอบครัว การหารายได้ การดูแลสุขภาพคนในครอบครัว และมีประสบการณ์ในการทำงานมากกว่าคนที่ เป็นโสด

1.3 ผู้มีส่วนเกี่ยวข้องควรมีการเสริมสร้างแรงจูงใจให้กับอาสาสมัครสาธารณสุขประจำหมู่บ้านในพื้นที่ของตนเอง เนื่องจากผลการวิเคราะห์ความสัมพันธ์พบว่าแรงจูงใจ มีความสัมพันธ์กับการปฏิบัติงานตามบทบาทหน้าที่ของอาสาสมัครสาธารณสุขประจำหมู่บ้าน

2. ข้อเสนอแนะในการศึกษาครั้งต่อไป

2.1 ควรมีการวิจัยและพัฒนาแนวทางการสร้างแรงจูงใจในการพัฒนาศักยภาพของอาสาสมัครสาธารณสุขประจำหมู่บ้านในการปฏิบัติงานด้านสาธารณสุขที่มีคุณภาพ

2.2 ควรมีการวิจัยเชิงคุณภาพ กรณีอาสาสมัครสาธารณสุขประจำหมู่บ้านดีเด่น เพื่อให้ทราบถึงปัจจัยที่ส่งผลในการปฏิบัติงานตามบทบาทหน้าที่ของอาสาสมัครสาธารณสุขประจำหมู่บ้านที่ทำให้รางวัลอาสาสมัครสาธารณสุขประจำหมู่บ้านดีเด่น

บรรณานุกรม

- โกมาตร จึงเสถียรทรัพย์และคณะ.(2550). คู่มือการจัดอบรมวิธีชุมชน.กรุงเทพฯ : ห้างหุ้นส่วนจำกัดสามลดคา.
จิราภรณ์ สีคาพล.(2557). แรงจูงใจที่มีผลต่อการมีส่วนร่วมในการป้องกันและควบคุมโรคไข้เลือดออกของ
อาสาสมัครสาธารณสุขประจำหมู่บ้าน ตำบลนาทอง อำเภอเขียงยืนจังหวัดมหาสารคาม.
วิทยานิพนธ์ปริญญาสาธารณสุขศาสตรมหาบัณฑิต บัณฑิตวิทยาลัยมหาวิทยาลัยขอนแก่น.
ชนิษฐ์นาฏ จูริมาศ.(2553).การวิเคราะห์องค์ประกอบเชิงยืนยันขวัญกำลังใจในการปฏิบัติงานของพยาบาล
วิชาชีพโรงพยาบาลชุมชนในจังหวัดร้อยเอ็ด. Journal of Nursing and Education, Volume 3,
Number 2, Page 73-85, May – August 2010.
- นิตยา เพ็ญศิริรักษา.(2546). การบริหารจัดการเพื่อการพัฒนางานสาธารณสุข.วิทยานิพนธ์สาธารณสุขศาสตร
มหาบัณฑิต สาขาวิทยาศาสตร์สุขภาพ บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช
นิกา อำไพวรรณ.ความสัมพันธ์ระหว่างพฤติกรรมผู้นำกับการสร้างแรงจูงใจของหัวหน้าหอผู้ป่วยตามการ
รับรู้ของพยาบาลวิชาชีพ โรงพยาบาลพุทธชินราช พิษณุโลก.วารสารการพยาบาลและสุขภาพ.
2554;3:65-79.
- ประไพ วงศ์สุทนต์.(2542).ความพึงพอใจในการปฏิบัติงานของอาสาสมัครสาธารณสุขประจำหมู่บ้านของ
จังหวัดอุทัยธานี.วิทยานิพนธ์ปริญญา วิทยาศาสตร์มหาบัณฑิต สาขาวิชาบริหารสาธารณสุข
บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยมหิดล.
- พรทิพย์ อุ่นโกมล.(2532). ปัจจัยที่มีผลต่อการปฏิบัติงานตามบทบาทหน้าที่ของหัวหน้าฝ่ายสุขภาพิบาลและ
ป้องกันโรค โรงพยาบาลชุมชนในภาคตะวันออกเฉียงเหนือของประเทศไทย. วิทยานิพนธ์ปริญญา
วิทยาศาสตร์มหาบัณฑิต สาขาวิชาบริหารสาธารณสุข บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยมหิดล
เพ็ญพิชชา ล้วนดี. แรงจูงใจและความพึงพอใจในการปฏิบัติงานของพยาบาลวิชาชีพ โรงพยาบาลบ้านแพ้ว
(องค์การมหาชน).วารสารเกื้อการุณย์.2558;1:48-59.
- ไพชญุย์ เจริญพันธ์วงศ์.(2540).พฤติกรรมองค์การและการบริหาร.กรุงเทพมหานคร: โอ.เอส.พรีนติ้งเฮ้าส์.
วาสนา กิจวาท.(2553).ความสัมพันธ์ระหว่างแรงจูงใจกับการปฏิบัติงานตามบทบาทหน้าที่ของอาสาสมัคร
สาธารณสุขประจำหมู่บ้านในจังหวัดชัยนาท.วิทยานิพนธ์ปริญญาสาธารณสุขศาสตรมหาบัณฑิต
บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยเวสเทิร์น
- อาธร อุกคคิ.ปัจจัยที่มีผลต่อพฤติกรรมสุขภาพตามบทสวบัญญัติแห่งชาติของอาสาสมัครสาธารณสุข
ประจำหมู่บ้าน จังหวัดสตูล.สงขลานครินทร์เวชสาร.2551;26:527-538.